MALTA

QORTI TAL-MAGISTRATI (GHAWDEX) BHALA QORTI TA' GUDIKATURA KRIMINALI

MAGISTRAT DR. CONSUELO-PILAR SCERRI HERRERA

Seduta tat-23 ta' Frar, 2006

Numru. 571/2003

Il-Pulizija

Spettur Antonello Grech

V

ANTON F. ATTARD

Il-Qorti;

Rat li l-imputat **ANTON F. ATTARD** bin Emanuel u Angela nee Gatt, imwieled nhar l-erbatax ta' Frar 1943 u residenti 7, Trejqet l-Exchange, Rabat, Ghawdex, detentur tal-karta tal-identita numru 16943G, gie mressaq quddiemha akkuzat minn Reverendu Dun George Aquilina, talli f'Ghawdex wara Gunju 2003, permezz tal-pubblikazzjoni bl-isem "L-Arci Matrici li qatt ma kienet"' bil-hsieb li jtellef jew inaqqas il-gieh ta' Reverendu Dun George Aquilina, wegghu bil-kitba tieghu u mmalafamah u

dan billi attribwixxa lejn fatti determinanti bi skop li joffendi l-unur u l-fama tieghu jew li jesponih ghar-ridikolu jew ghad-diprezz tal-pubbliku.

Il-Qorti giet mitluba sabiex f'kaz ta' htija, tapplika l-artikolu 20 tal-Att tal-Istampa.

Semghet ix-xhieda prodotta mill-Prosekuzzjoni u lil imputat jixhed minn jeddu b'mod voluntarju u lix-xhieda prodotta mid-difiza.

Rat d-dokumenti kollha esibiti nkluz n-noti tal-kwerelanti Patri Gorg Aquilina esibiti a fol 7 et seq u a fol 78 et seq tal-atti, n-nota ta' referenzi tal-kwerelanti Reverendu George Aquilina esibita a fol 142 et seq tal-atti w in-nota responsiva tal-imputat ghan-nota ta' referenzi tal-kwerelanti Patri Gorg Aquilina li tinsab esibita a fol 155 et seq tal-atti w ir-riposta tal-parte civile ghan-nota responsiva tal-imputat li tinsab esibita a fol 173 tal-atti.

Semghet lil partijiet jittrattaw il-kawza fis-seduta tas-sebgha w ghoxrin ta' Ottubru 2005.

Ikkunsidrat:

Dwar l-eccezzjoni ta' nullita tal-proceduri mehuda ai termini tal-Att dwar l-Istampa mressqa mill-imputat fin-nota responsiva tieghu tas-sebgha w ghoxrin ta' Settembru 2005, din il-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza moghtija minn din l-istess Qorti kif preseduta fl-ismijiet **Il-Pulizija v Akiko Taralani Zeitlin** ***nhar t-tnejn ta' Gunju 2005*** w ghal gabra ta' sentenzi minnha kkwotati f'dik l-istess sentenza dwar il-procedura li ghandha tintuza sabiex jitmexxew proceduri taht l-Att tal-Istampa Kap 248 tal-Ligijiet ta' Malta w appuntu skond l-artikolu 11 tal-istess Kap u cioe li l-Pulizija Ezekuttiva m'ghandiex tkun parti fil-kawza izda l-Prosekuzzjoni trid titmexxa mill-kwerelant, u l-kawza kellha tinbeda b'tahrika ta' kawza privata u dan skond l-artikolu 31 tal-Kap 248 tal-Ligijiet ta' Malta u l-artikolu 373 u 374 tal-Kodici Kriminali [vide **Il-Pulizija v Joseph Sciberras et** ***deciza*** mill-Qorti tal-Appell Kriminali ***nhar l-ghoxrin ta' Jannar 1997***].

Il-Qorti ghalhekk tirrileva li l-proceduri odjerni in kwantu jirreferu ghal artikolu 11 tal-Kap 248 tal-Ligijiet ta' Malta huma rritwi u konsegwentement qed tastjeni milli tiehu konjizzjoni ta' tali akkuzi u tat-talba tal-Prosekuzzjoni sabiex f'kaz ta' htija tapplika l-provedimenti tal-artikolu 20 tal-istess Att tal-Istampa.

Dwar t-tieni akkuza u cioe dik moghtija ai termini tal-artikolu 252(1) tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta, il-Qorti ghandha s-segwenti xi tghid.

Dan r-reat in kwistjoni u cioe li "'kull min bil-hsieb li jtellef jew inaqqas il-gieh ta' xi hadd, jwegghu bi kliem, b'kitba, b'disinji jew b'xi mod iehor, jehel meta jinstab hati…", gie definit mill-Qrati taghna bhala r-reat ta' ingurja gravi jew specifika, maghmul permezz ta' kitba a differenza mir-reat ta' ingurja generika diretta lejn persuna presenti *de visu* ai termini tal-artikolu 252(2) tal-Kap 9 u li hu distint mill-ingurja kontravenzjonali kontemplata fl-artikolu 339(e) tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta.

Jippresupponi li l-offiz huwa assenti ghaliex dan huwa reat fejn hija offiza <u>prevalentement r-reputazzjoni jew gieh tal-persuna</u> aktar milli dik l-persuna nnifisha. Huwa proprju ghalhekk li dan l-artikolu 252(1) huwa delitt u jirrikjedi li l-intenzjoni kriminuza specifika ta' min iwettaq dan r-reat, tkun li bhala rizultat ta' dak l-att kriminuz tieghu, tigi mnaqqsa jew imtellfa r-reputazzjoni jew gieh ta' l'hekk imsejjah offiz.

Dan l-artikolu a differenza tar-reat ta' l-ingurja l-ohra msemmija li hija diretta lejn il-persuna w issir fil-presenza taghha, ghandu bhala skop ewlieni tieghu li jipprotegi il-gieh jew r-reputazzjoni ta' xi persuna fis-sens li dawn l-kwalitajiet ma jigux imnaqqsa jew dannegjati b'azzjoni miktuba li tkun intenzjonata jew valutata li twassal ghal dak l-effett jew rizultat.

Huwa ovvju ghalhekk li sabiex il-gieh u reputazzjoni ta' xi hadd jigu mnaqqsa l-agir ta' min hu allegat li qed iwettaq l-att kriminuz b'kitba, disinji, stampa eccetra, m'ghandhux

jigi indirizzat direttament *de visu* lejn il-persuna vittma ta' dan l-agir, izda dan il-materjal allegatament ingurjuz, ghandu jigi cirkolat ma terzi, dan ghaliex huma dawn t-terzi persuni li b'mod oggettiv, jistghu jghidu jekk effettivament dak l-agir kellux l-effett fuqhom li jnaqqas f'ghajnejhom, jew fl-opinjoni taghhom, il-gieh jew r-reputazzjoni tal-persuna li ghaliha dak l-materjal suppost qed jirreferi.

Il-Qorti tal-Appell Kriminali kellha okkazzjoni li tikkonferma dan il-hsieb fis-sentenza taghha moghtija ***nhar l-erbgha w ghoxrin ta' Gunju 1999*** fil-kawza fl-ismijiet **Il-Pulizija v Mario Grixti** (deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali ***nhar l-hdax ta' Settembru 2001***).

Fuq dan il-punt l-awtur famuz Taljan **Antolisei** jghid:

"*Per la consumazione del reato di difamazione, e' necessario che l'espressione offensiva pervenga a conoscenza di un' altra persona <u>e sia da altri percepita</u>. La perfezione del reato si verifica allorche' i fatti che li concretano vengono a conoscenza di altre persone*."

Anke fis-sistema Ingliz, skond il-**Kenny**:

"The gist of the matter is the loss of the reputation of a person and this only occurs through publication or circulation to a third party."

Il-Qorti, ghalhekk, taqbel li sabiex isehh dan it-tip ta' reat, oltre l-intenzjoni kriminuza specifika, oltre l-att materjali tal-kitba malfamanti, irid ikun hemm ukoll, necessarjament, ic-cirkolazzjoni ta' dik il-kitba ma' terzi persuni ohra, ghaliex jekk effettivament il-gieh jew ir-reputazzjoni ta' persuna gewx mnaqqsa jew le jiddependi fuq ir-reazzjoni ta' dawn it-terzi, u mhux fuq ir-reazzjoni personali u soggettiva tal-persuna li lilha tkun inkitbet u tirreferi dik il-kitba. Ghalhekk it-test f'dan it-tip ta' reat ghandu jkun wiehed <u>oggettiv</u> u mhux soggettiv.

Sabiex dan r-reat isehh kompletament hi l-opinjoni ta' din il-Qorti li huwa rikjest li dik il-kitba tintbaghat mill-awtur

taghha lil xi persuni ohra, imqarr wiehed jew tnejn, li jkunu estranei ghal kwistjoni pendenti bejn l-awtur tal-kitba u l-persuna hemm imsemmija, ghaliex huwa dawk il-persuni estranei li huma t-test jekk dik il-kitba tkunx gabet fihom dak l-impatt dannuz ghar-reputazzjoni jew gieh ta’ xi hadd, liema eventwalita, kif intqal aktar ‘l fuq, huwa l-iskop ta’ dan l-artikolu 252(1) tal-Kap 9 li jiprotegi.

Issa f’dan il-kaz, zgur li l-kitba nstabet f’idejn terzi ghaliex l-artikolu allegatament malafamanti w ingurjuz instab fi ktieb ghal bejgh fiil-hwienet.

Ghalhekk huwa rekwizit ghal dan r-reat li jkun hemm dan l-element tac-cirkolazzjoni ma terzi tal-materjal ingurjuz, liema cirkolazzjoni ghandha ssir mill-awtur tar-reat bl-iskop specifiku li dak l-materjal, li hu jaf ezattament li hu materjal ingurjuz, sejjer fir-realta, itellef l-gieh tal-persuna msemmija f’dik il-kitba u dan ghaliex huma t-terzi persuni biss li jistghu jiggudikaw jekk dak l-materjal li jkunu rcievew, wassalx sabiex f’ghajnejhom jew fl-opinjoni taghhom, itellef jew inaqqas r-reputazzjoni jew il-gieh tal-persuna msemmija f’dik l-kitba.

Fis-sentenza moghtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali ***nhar l-hdax ta’ Frar 1998*** fl-ismijiet **Il-Pulizija v Baruni Salvinu Testaferrata Moroni Viani**, gie deciz li:

“L-animus injuriandi jista jigi ppruvat u jkun jirrizulta mic-cirkostanzi kollha tal-kaz, maghmul ma dawn ic-cirkostanzi, l-istess kliem gesti, ecc li jkunu jiffurmaw l-element materjali tar-reat.”

Waqt li fis-sentenza msemmija aktar ‘l fuq moghtija ***nhar t-tlieta ta’ Settembru 2001*** minn dik l-istess Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija v Joseph Gauci,** inghad li:

“*Fid-dottrina pacifika ta’ meta l-kliem [jew atti, kitba, disinji ecc.] ikunu manifestament ingurjuzi, tali intenzjoni specifika hija presunta li jkun jinkombi fuq l-imputat jew akkuza li jipprova [imqarr fuq bazi ta’ probabbilita] li dawk il-kliem ma qalhomx bil-hsieb li joltragga izda b’xi skop*

iehor rikonoxxut mill-ligi li jinnewtralizza l-animus injuriandi." [vide wkoll **Francesco Cascun v Rev. Sac. Charles Vella – Appell Kriminali – 13.05.1961**]

Id-difiza f'dan il-kaz thoss li l-imputat m'ghandux jinstab hati peress li hemm nieqes l-element materjali tar-reati u l-*animus injuriandi* w in oltre huwa permess li ssir kritika harxa u *fair comment*.

Dwar l-ewwel zewg punti din il-Qorti diga espremiet ruhha mill-punto di vista ta' konsiderazzjoni legali. Dwar il-kwistjoni ta' *fair comment* u kritika harxa, il-Qorti thoss li qabel ma tindirizza l-kaz in ezami minn lenti vicin, ghandha l-ewwel taghti l-konsiderazzjoni taghha legali fuq dawn il-punti.

Fost il-principji llum stabbililti jinghad li l-aktar wiehed mill-importanti huwa l-bilanc li jrid jinzamm bejn il-bzonn li fis-socjeta demokratika jithalla spazju sufficjenti ghal liberta li wiehed jikkritika u li jsemmi l-opinjoni u l-gudizzju tieghu mal-bzonn l-iehor xejn anqas mehtieg, tad-difiza tar-reputazzjoni, l-unur, l-isem tajjeb li kull persuna f'socjeta demokratika ghandha kull dritt li tgawdi.

Illi huwa ghalhekk car li daqs kemm hija mehtiega l-liberta tal-espressjoni hekk wkoll hija essenzjali li huwa wkoll dritt innegabbli li wiehed jipprotegi l-fama tieghu bil-mezzi legali kollha disponibbli.

Illi veru li kulhadd huwa liberu sabiex jaghti l-opinjoni tieghu w anke jaghti l-gudizzju tieghu <u>pero</u> tali espressjoni m'ghandha qatt twassal sabiex jigu attribwiti tali lil xi persuna b'mod li jattakkaw r-reputazzjoni tal-istess u l-fama tieghu meta tali atti lanqas ikunu veri.

Infatti fis-sentenza fl-ismijiet **Onor. Charles Buhagiar v Ray Bugeja** [PA 19.01.96] il-linja medjana fejn proprju d-dritt ta' espressjoni libera teccedi dak ragjonevoli u ghandha tigi punita, ghaliex issir minflok ksur tad-drittijiet ta' haddiehor, huwa proprju fejn l-espressjoni tigi bazata fuq fatti skorretti.

Illi f'dan il-kuntest, d-differenza bejn 'allegazzjoni ta' fatt' u '*comment*' hija wahda li stabbilit fil-gurisprudenza taghna, pero dan biss f'kawza ta' libell u mhux t'ingurja taht l-artikolu 252(1), kif akkuzat l-imputat.

F'materja t'ingurja bl-istampa biss ghandha ssir distinzjoni bejn '*allegation of fact*' u dak li huwa '*comment*'. Biex tirnexxi d-difiza tal-verita tal-konvicju, il-fatt ghandu jigi ppruvat. Il-'*comment*' biex ikun gustifikat, irid ikun '*fair and bone fide*' u ma jistax ikun *fair and bona fide* jekk l-fatt attribwit lil kwerelant ma jkunx veru. [**Reginald Miller v Harold Scary - XXXVI. IV. 843**]

Dejjem b'referenza ghal kawzi ta' libell ma tistax tirnexxi l-eccezzjoni tal-*fair comment* jekk ma jigux ippruvati sodisfacentement il-fatti addebitati lil kwerelant u ma tistax tirnexxi d-difiza tal-*justification* u jekk l-fatti ma jkunux veri, lanqas jista jkun hemm *fair comment*. [**Anglu Camilleri v Arthur Zammit –Vol. XI. IV. 1195; Dottor Joseph M. Ciappara v Joseph Zammit deciza nhar t-tlieta ta' Ottubru 1991**].

Illi sabiex isir dan l-ezami, wiehed irid jiehu l-kliem fis-sens normali u ordinarju taghhom u dan ifisser "*in the meaning which reasonable or ordinary men of intelligence, with the ordinary men's general knowledge and experience of world affairs, would be likely to understand them*", da jista jinkludi "*any implication or reference which a reasonable reader guided not by any special but only general knowledge and not followed by any strict rules of construction would draw from the word*." [**Jones and Skelton – 1963 – WLR pg. 1371 PC**]

Illi fil-fatt inghad wkoll li anke jekk l-allegazzjoni ma tkunx gie espressament miktuba izda mill-assjem tal-artikolu johrog car x'ikun qed jigi manifestament imputat, hemm kawza ta' libell, jekk tali allegazzjonijiet ma jigux ppruvati. [**Onor. Seg. Perit Dottor Joseph Fenech v Evarist Bartolo nomine – Appell Kriminali – 08.06.1999**]

Illi dan jista jsir wkoll permezz ta' "*innuendo*" li fil-kawza **G. Strickland v Goffreda Chritien** [XXXIX. I. 1889 – deciz nhar t-tnax ta' Frar 1937] giet imfissra hekk:

"Il-kelma 'innuendo' tfisser is-sens li l-persuna ingurjata tirrevoka mill-kitba nkriminati u li hija trid li tigi milqugha mill-gudikant."

Illi fil-kawza deciza mill-Qorti tal-Appell Kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija v Joseph Olivieri Monroe** [XXXIII. IV. 824] inghad li:

"F'materja t'ingurja permezz ta' l-istampa, l-ingurja tista tirrizulta peremezz ta' innuendo. L-innuendo jista jkun ta' zewg xorta jigifieri:

a. dak li permezz tieghu tigi identifikata l-persuna li ma tkunx issemmiet b'isimha;
b. dak li permezz tieghu jigi stabbilit is-sens tal-kliem ritenut ingurjuz mill-persuna li tippretendi li giet ingurjata.

In oltre, sabiex wiehed jasal biex jaghmel dan l-ezami jekk artikolu hux libelluz jew le, wiehed ghandu jhares mhux biss l-bran denunzjat, imma l-artikolu kollu kemm hu li jikkontjeni tali bran u f'din il-materja hu elementari li wiehed jikkonsidra <u>mhux dak li setgha talvolta kellu f'rasu min kiteb l-artikolu, imma dak li fil-fatt kiteb, ghaliex dak li jaqra il-qarrej</u>." [**Dominic Mintoff v Thomas Hedley et deciz fil-Prim' Awla nhar t-tmienja w ghoxrin ta' Novembru 1953**].

Dwar id-definizzjoni ta' kritika harxa imressqa mid-difiza, li wkoll hija eccezzjoni li titqajjem f'libelli, l-Qorti taghmel referenza ghas-sentenza moghtija nhar t-tmienja ta' Novembru 1995 mill-Qorti tal-Appelli Civili fl-ismijiet **Mons. Anton Gauci v Michael Schiavone et** fejn intqal li meta ngurja hija diretta kontra persuna fizika, "*il-margini ta' tolleranza twessa u mhux kull kumment qawwi w anke azzardat jikkwalifika bhala ngurja*."

"Dan li l-Qorti ghandha tippermetti l-attitudini fil-kritika li tista tkun mhux biss iebsa izda wkoll azzardata entro l-limiti accettati tad-dicenza permissibbli f'socjeta demokratika" u tali regoli ghandhom jigu applikati b'iktar wiesgha f'kazijiet li lejha hija ndirizzata tali kritika tkun ta' certa notorjeta' pubblika, il-kritika tkun ta' interess pubbliku u fejn il-kritika tkun bbazata fuq u mibnija dwar fatti li jkunu sostanzjalment veri.

Dwar d-difiza ta' kritika harxa, il-Qorti trid tara jekk l-brani tal-imputat humiex biss kumment w allura espressjoni ta' opinjoni jew anke kritika da parti tal-imputat fil-konfront tal-kwerelat, jew inkella humiex allegazzjonijiet ta' fatt da parti tal-istess imputat fil-konfront tal-kwerelat u fl-opinjoni ta' din il-Qorti, ma hemmx dubbju li kulhadd ghandu dritt jaghti l-opinjoni tieghu fuq l-operat ta' haddiehor, kif tajjeb osservat d-difiza, pero din qatt ma tista tasal biex tibbaza ruhha fuq fatti li ma humiex veri jew ippruvati, u wisq inqas tali opinjoni ma tista u m'ghandha qatt tinsinwa fatti mhux veri fil-konfront tal-persuna li lejha tkun diretta tali kritika, ghaliex l-ezercizzju tad-dritt li wiehed jaghmel kumment anke azzardat hafna, ghandu dejjem il-limiti tieghu li jibbaza ruhu fuq fatti li huma veri u sostanzjati ghaliex altrimenti ma jkun kumment xejn, izda attribuzzjoni ta' fatti skorretti ghad-dannu ta' haddiehor, u hemm immedjatament tiskatta l-protezzjoni tal-ligi ghal fama tal-persuna hekk attakkata jew malafamata.

Illi hekk fil-kawza fl-ismijiet **Onor. Charles Buhagiar v Ray Bugeja** deciza mill-Prim'Awla tal-Qorti Civli ***nhar d-dsatax ta' Jannar 1996***, intqal li:

"Il-linja medjana fejn proprju d-dritt tal-espressjoni tinbena teccedi lil dik ragjonevoli w ghandha tigi punita, ghax issir minflok ksur tad-drittijiet ta' haddiehor, huwa proprio… fejn l-esperessjoni tigi bazata fuq fatti skorretti. F'dan il-kaz, jonqos l-professjonalizmu u l-istharrig serju u minflok jidher generalizmu bbazat fuq allegazzjonijiet w ghajdut li ma jirrispekkjawx l-fatti."

Illi dan il-principju gie wkoll ikkonfermat fis-**sentenzi Onor. Josef Bonnici v Joe Chetucti u Frans Ghirxi** deciza

mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili ***nhar s-sitta w ghoxrin ta' Marzu 1999*** u fil-kawza fl-ismijiet **Reverendu Monsinjur Dottor Joseph Vella Gauci v Ray Bugeja** deciz ***nhar t-tnejn w ghoxrin ta' Marzu 1999***.

Illi konsistenti ma dan il-principju, jsegwi li:

"Kemm il-darba l-fatti hemm allegati ma jirrizultawx li huma veri, allura dak li hemm fihom addebitat lil attur, huma fatti ingurjuzi ghal ahhar."

L-istess Qorti fis-sentenza fl-ismijiet **Edgar Bonnici Cachia v Dottor Michael Frendo et noe** deciz mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili ***nhar s-sebgha w ghoxrin ta' April 1999*****,** sostniet li:
"Il-Qorti tikkomprendi l-bzonn li jkun hawn stampa hielsa u tifhem wkoll li ndizji ta' certu "hoss" ma jistghux ma jixxandrux. Minn naha l-ohra, il-Qorti qatt ma kellha u ma jistax ikollha, simpatija ma kitbiet li "jhammgu" gravament r-reputazzjoni personali … minghajr ma jkollha l-fatti riprodotti b'mod li jirrispekkjaw l-verita."

Illi dan hu proprju d-distinzjoni bejn 'allegazzjoni ta' fatt' u 'kummenti fuq l-fatt' jew 'allegati fatti', wahda deciziva jew kif ahjar maghrufa '*allegation of fact*' u '*comment*'. [vide **Professur John Rizzo Naudi v Felix Agius et – *deciz nhar t-tlettax ta' Mejju 1997***].

Din il-Qorti ma kellhiex ghal fejn tidhol u tispjega l-posizzjnoi reali ta' *fair comment* ghaliex tali difiza ma tista tinghata ghal ingurja pero dan l-esercizzju ghamlitu permess li jista jkollu relevanza sotili li meta hija tigi biex taghmel apprezzament tal-kitba li ghamel l-imputat, allegatament ingurjuza lejn Patri Gorg Aquilina.
Illi jibda biex jinghad wara li ghamlet enuncazzjoni tal-ligi li din il-Qorti sejra tezamina l-provi biss fil-konfront tal-allegazzjonijiet tal-Prosekuzzjoni bazati fuq l-kwerela tal-parti u limitatament dwar il-brani li l-kwerelant qed ihoss li huwa gie malafamat bil-ktieb tal-imputat.

Illi ma hemmx x'nghidu li d-determinazzjoni tal-Qorti fuq dan il-punt ghandu jkun u qed ikun bbazat fuq dak kollu li

jirrizulta lilha fl-atti processwali ghaliex il-process gudizzjarju jimponi u jirrikjedi li l-gustizzja finali f'kull kawza ghandu jigi bazat unikament, esklussivament u biss fuq dak li jirrizulta mill-atti u kull konsiderazzjoni ohra hija estraneja ghal dan l-esercizzju.

Illi l-imputat qed isostni li hu kiteb il-ktieb tieghu li gie msejjah '**L-Arci Matrici li qatt ma kienet**' wara li Dun Karm Grech kien ippubblika l-ktieb '**Il-Knisja Arci Matrici tal-Belt u l-Gzira ta' Ghawdex**' ghaliex hass li f'dak l-ktieb, Dun Karm Grech ma provdiex fatti veri dwar l-istorja u cioe li fil-fehma tieghu, San Gorg huwa l-Matrici u l-Arci Matrici ta' Ghawdex ghalkemm l-imputat isostni mod iehor.

Fil-ktieb li effettivament hareg Dun Karm Grech, il-kwerelant Dun Gorg Aquilina jaghmel l-kelmtejn ta' qabel. Illi din il-Qorti mhux ser tidhol u tiddiskuti l-istorja tal-Arci Matrici f'Ghawdex, ghaliex dan mhux mertu ta' din il-kawza. Sejra biss tanalizza l-kliem li uza l-imputat fil-kitba tieghu fil-konfront tal-kwerelant odjern u sejra tara jekk il-lingwagg li uza l-istess imputat, huwiex dispreggjattiv jew le fil-konfront tieghu.

F'din l-introduzzjoni ta' Dun Gorg Aquilina nsibu biss rakkont zghir ta' l-inkoraggiment li hu ta lil awtur Dun Karm Grech fl-istadju tal-gbir tal-provi u dokumenti li l-istess Dun Karm Grech sab qabel ma kiteb l-imsemmi ktieb tieghu. Dun Gorg Aquilina fil-kelmtejn li kiteb kien generali hafna fil-kitba tieghu, fis-sens li ma semma lil hadd u jispjega fil-qasir hafna l-istorja partikolari tal-Assunta.

Issa, in segwitu gara li l-imputat hareg ktieb fis-sena 2003, intitolat '<u>**L-Arci Matrici li qatt ma kienet**</u>', b'kopertina l-istess bhal dik ta' Dun Karm Grech, bl-istess ritratt, forsi mehud minn distanzi iqsar pero mad-daqq' t'ghajn, l-ktieb jidher kwazi l-istess u ghalhekk diga jidher car l-intenzjoni li kellu l-imputat meta ppubblika dan l-ktieb u cioe li jattira l-attenzjoni tal-qarrej li l-ktieb tieghu hareg appuntu b'referenza ghal dak li qal l-awtur Dun Karm Grech fil-ktieb tieghu.

F’din is-sentenza il-Qorti ser taghmel referenza ghal Kapitolu tnejn [2] tal-ktieb tal-imputat intitolat “**Inwiegeb lil Patri Gorg Aquilina**”. Mit-titolu stess ta’ dan il-kapitolu, wiehed jintebah immedjatament li l-imputat ried jaghti risposta lil kwerelant dwar dak li kiteb qabel fis-sena 1996, fil-kelmtejn tal-ktieb ta’ Dun Karm Grech.

L-imputat jibda bil-kwotazzjoni ‘*falsus in uno, falsus in omnibus*’ u tahtha jaghmel traduzzjoni ghal Malti ghal dak il-qarrej li ma jifhimx l-latin u jghid ‘qarrieqi darba, dejjem qarrieqi.’
Din il-kwotazzjoni, ghalkemm huwa veru li hija kwotazzjoni, xorta hija ndikattiva li bniedem li huwa kapaci jqarraq darba huwa kapaci jqarraq dejjem. Issa mmedjatament wara din il-kwotatazzjoni, l-imputat jispjega minn hu Dun Gorg Aquilina, mhux li hu bniedem storiku jew li hu bniedem li kiteb hafna fuq il-letteratura ta’ Malta w Ghawdex, izda li hu habib tan-naha ta’ San Gorg u li gie darba minnhom imharrek bhala xhud biex jixhed f’kawza ta’ libell li saret fil-konfront tal-imputat minn terzi. Din l-introduzzjoni diga titfa dawl fuq l-*animus* li kellu l-imputat meta kiteb dan il-ktieb u cioe li l-kittieb huwa habib tal-parrocca ta’ San Gorg [waqt li hu fil-fatt ghandu ghal qalbu l-parrocca ta’ Santa Marija] w ghalhekk huwa bniedem *biased* pero mhux daqshekk, ghaliex jispicca l-ewwel paragrafu tieghu bil-kliem “*Kien jaf f’hiex ser isib ruhu Patri Aquilina ?*” Din il-mistoqsija ma hija xejn hlief theddid fil-konfront tal-istess Patri Gorg Aquilina.

Wara l-imputat jghid b’ton sarkastiku li Patri Aquilina “*Huwa bniedem tal-affari tieghu*” mhux ghaliex genwinament ried jfisser hekk, izda ghaliex kif jghid hu [b’referenza sarkastika ghal Patri Gorg Aquilina] “*L-istorja tinbena fuq d-dokumenti u l-interpretazzjoni taghhom fil-kuntest ta’ dak li jkun sehh fiz-zmien meta l-istess dokumenti kienu saru.*”

Illi aktar ‘l quddiem pero l-imputat, b’referenza diretta ghal Patri Gorg Aquilina, jghid “*Izda ghageb tal-ghegubijiet, l-istoriku li tant ghamel enfasi fuq d-dokumenti, wassal biex sahansitra ghawweg il-fatti kif rappurtati fid-dokumenti*.”

Dawn il-kliem, ghalhekk qed jikkonfermaw l-kwotazzjoni li l-istess imputat beda l-kapitolu tieghu, u cioe li Patri Gorg Aquilina huwa bniedem frawdolenti, ghaliex ghawweg il-fatti kif rappurtati fid-dokumenti.

Izda tant hu hekk u cioe li l-imputat qed iqis lil Patri Gorg Aquilina bhal bniedem li jqarraq, aktar tard fl-istess kapitolu a fol 23, b'referenza ghal Dun Karm Grech, jghid "*Ta' bniedem intelligenti Patri Aquilina jmissu intebah li t-tezi ta' Grech kienet ikkupjata u li ma kienetx bicca xoghol sew xejn u jekk induna u ma tkellimx, ghamel hazin u rega' qarraq bil-qarreja tieghu bhal meta biddel l-ordni tal-parrocci kif imsemmija fid-dokumenti*."
Dan mhux bizzejjed, ghaliex immedjatament wara, jghidilna li "*Patri Aquilina nizzel sa l-istonku tieghu kull ma bellghulu l-psewdo-storici ta' Ghawdex*". Dan il-kliem ma hu xejn ghajr insult personali lejn il-persuna ta' Patri Gorg Aquilina.

Ghal darb'ohra d-difiza qed issostni li dak li kiteb l-imputat m'ghamlux b'*animus injuriandi* izda b'*animus* ta' kritika permessa mill-ligi.

Din il-Qorti ma taqbel xejn mad-difiza dwar dan u thoss li l-uniku animo li kellu l-imputat kien proprju dak li jweggha u jimmalafama u jnaqqas il-gieh ta' Patri Gorg Aquilina billi jwegghu bil-kliem li uza.

Il-Qorti ezaminat wkoll d-dokumenti li ppresenta l-istess kwerelant u t'interess kbir dwar l-intenzjoni li kellu l-imputat meta kiteb l-kapitolu tnejn [2] fil-ktieb tieghu fuq imsemmi u li hareg fis-sena 2003 huwa l-artikolu li jidher fid-dokument B fejn il-fatti hemm rappurtati a fol 13 tal-atti, li ma gewx michuda minnu, fejn l-imputat jghid fis-sena 1997 u cioe sena wara li kien hareg l-ktieb Dun Karm Grech, "*… il-qerq storiku u psewdo-storici Ghawdxin huma bla limitu izda ghal kull harba hemm il-mannara, u jien ma niddejjaqx inservi ta' mannara ghal dawn in-nies. Avvolja jhedduni w jtellghuni quddiem il-Qorti ta' Malta u Ghawdex, m'inix ser niddejjaq minnhom, la darba jien konvint li qed niggieled biex niddefendi l-verita.*"

Ma hemmx dubbju li dawn il-kitbiet inkitbu b'referenza ghal ktieb li hareg Dun Karm Grech bil-kelmtejn ta' qabel ta' Patri Gorg Aquilina ghaliex huwa jghid "*il-qerq storiku ta' psewdo-storici u mhux storiku*" u dan proprju dak li ghamel l-imputat u cioe li ma ddejjaqx minn Patri Gorg Aquilina u Dun Karm Grech u kiteb ktieb shih b'attakk kontinwu fuq l-integrita taghhom.

Illi dan l-agir huwa disgustanti ghal ahhar u m'ghandu qatt jigi accettat f'socjeta demokratika ghaliex zgur u taht l-ebda tigbid ma jista jinghad li l-kliem uzat mill-imputat ma jammontax ghar-reat kif previst fl-artikolu 252(1) tal-Kap 9.

Il-Qorti tirrileva li fil-process ma jirrizultax li giet esibita l-fedina penali tal-imputat w ghalhekk din il-Qorti ser tittratta mieghu bhal li kieku hu *a first time offender* w ghalhekk sejra timponi piena monetarja minflok wahda ta' prigunerija.

Ghalhekk **il-Qorti wara li rat l-artikoli tal-ligi u cioe l-artikolu 252(1) tal-Kap 9 tal-Ligijiet ta' Malta tiddecidi li qed ssib lil imputat ANTON F. ATTARD hati ta' din l-istess akkuza u tikkundannah l-massimu ta' multa permess mill-ligi ta' hames mitt lira maltin.**

Tiddikjara li mhux ser tiehu konjizzjoni tal-akkuzi kif formolati taht l-artikoli 11 tal-Kap 248 tal-Ligijiet ta' Malta ghar-ragunijiet fuq imsemmija u tastjeni milli tiehu konjizzjoni ulterjuri taghhom u konsegwentement tastjeni wkoll milli tiehu konjizzjoni tat-talba maghmula mill-Prosekuzzjoni ai termini tal-artikolu 20 tal-istess Kap 248 tal-Ligijiet ta' Malta.

Il-Qorti tordna li din il-multa ghandha tithallas fi zmien xahrejn mill-lum u fin-nuqqas, tigi konvertita f'mitt jum prigunerija.

< Sentenza Finali >

-------------------------------TMIEM-------------------------------